

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 343

Modele zarządzania kosztami i dokonaniaми

Redaktorzy naukow
Edward Nowak
Maria Nieplowicz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-465-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Anna Balicka: Benchmarking a konkurencyjność przedsiębiorstwa	13
Piotr Bednarek: Samoocena audytu wewnętrznego w Polsce: stan wiedzy i kierunki dalszych badań	31
Renata Biadacz: Przesłanki uwzględniania kosztów środowiskowych w MŚP w dobie zrównoważonego rozwoju	42
Anna A. Bialek-Jaworska, Renata Gabryelczyk: Krytyczna analiza kalkulacji kosztów kształcenia w szkołach wyższych w Polsce	52
Halina Buk: Wpływ dokonań jednostek zależnych na wyniki finansowe grupy kapitałowej	69
Jolanta Chluska: Rachunek kosztów standardowych w procesach decyzyjnych podmiotów leczniczych	77
Halina Chłodnicka: Sprawozdanie finansowe a pomiar efektów działalności przedsiębiorstwa w zagrożeniu kontynuacji działania	87
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Pomiar dokonań w działalności ubezpieczeniowej	102
Marlena Ciechan-Kujawa: Funkcja doradcza audytu zewnętrznego i perspektywy jej rozwoju	114
Dorota Czerwińska-Kayzer: Propozycja systemu wskaźników rentowności uwzględniającego płynność finansową	125
Michał Dyk: Kompetencyjna teoria firmy na przykładzie KPMG	134
Izabela Emerling: Rachunek kosztów a nowoczesne zarządzanie przedsiębiorstwem	143
Beata Iwasieczko: Modele biznesowe i ocena czynników ich efektywności	154
Elżbieta Janczyk-Strzała: Budżetowanie jako narzędzie zarządzania kosztami uczelni niepublicznych w świetle wyników badań	164
Elżbieta Jaworska: Specyfika zarządzania błędami w przedsiębiorstwie	173
Jacek Jaworski: Znaczenie informacji o kosztach dla zarządzania małym przedsiębiorstwem w opiniach menedżerów	183
Magdalena Jaworzyńska: Powiązanie modeli biznesowych z zarządzaniem strategicznym w zakładzie opieki zdrowotnej	192
Marcin Jędrzejczyk: Zyskowność a produktywność w procesie pomiaru dokonań podmiotu gospodarczego	202
Ilona Kędzierska-Bujak: Zbilansowana karta wyników jako narzędzie wspierające komunikowanie i realizację strategii przedsiębiorstwa	211

Bartosz Kołodziejczuk: Zarządzanie kosztami z wykorzystaniem metody <i>hoshin kanri</i>	220
Krzysztof Konstantyn: Koncepcja wdrożenia rachunku odpowiedzialności w ośrodkach odpowiedzialności za przychody i zyski w przedsiębiorstwach produkujących konstrukcje budowlane.....	230
Zbigniew Korzeb: Redukcja kosztów osobowych jako element synergii operacyjnej w fuzjach i przejęciach banków komercyjnych.....	241
Mariola Kotłowska: Wpływ statystycznej analizy procesów na kreowanie wartości przedsiębiorstwa.....	249
Robert Kowalak: Produkcyjne mierniki dokonań w sprawozdawczości zarządczej.....	264
Marcin Kowalewski: Pomiar dokonań podporządkowany zasadom <i>lean management</i>	273
Michał Kowalski, Agata Klaus-Rosińska: Koszty infrastruktury w kalkulatorze kosztów kształcenia szkół wyższych.....	282
Justyna Kujawska: Koszty niewykorzystanych zasobów na oddziale szpitalnym.....	295
Paweł Kuźdowicz: Model ewidencyjny rachunku kosztów i dokonań w systemie ERP.....	304
Dorota Kuźdowicz: Rachunek kosztów planowanych źródłem informacji zarządczej.....	315
Zbigniew Leszczyński: Analiza łańcucha wartości jako narzędzie redukcji kosztów w średnim przedsiębiorstwie produkcyjnym zarządzanym procesowo.....	324
Agnieszka Lew: Planowanie i rozliczanie kosztów projektów.....	336
Grzegorz Lew: Rachunek kosztów logistyki w przedsiębiorstwach handlowych.....	344
Tomasz Lewandowski: Wykorzystanie informacji na potrzeby zarządzania kosztami w branży motoryzacyjnej.....	354
Mariusz Lisowski: Metoda <i>Data Envelopment Analysis</i> (DEA) w ocenie efektywności podmiotów.....	364
Małgorzata Macuda: Jednorodne Grupy Pacjentów w rachunku kosztów i wyników szpitala.....	376
Teresa Martyniuk, Dagmara Gutowska: Wykorzystanie <i>lean accounting</i> w zarządzaniu dokonaniami przedsiębiorstwa.....	386
Jarosław Mielcarek: Analiza istotnych elementów rachunku kosztów docelowych.....	401
Daria Moskwa-Bęczkowska: Zarządzanie procesowe i jego przydatność do zarządzania kosztami uczelni publicznej.....	417
Przemysław Mućko, Stanisław Hońko: Specyfika zrównoważonej karty dokonań w podmiotach leczniczych.....	431
Andrzej Niemiec: Możliwość normalizacji pomiaru osiągnięć na przykładzie miar stosowanych w zarządzaniu przedsiębiorstwem kurierskim.....	440
Maria Nieplowicz: Zastosowanie zrównoważonej karty wyników w mieście na przykładzie Urzędu Miasta w Hrubieszowie.....	452

Edward Nowak: Koszty w różnych sytuacjach działalności jednostek gospodarczych.....	462
Piotr Oleksyk: Ewaluacja w działalności jednostki samorządu terytorialnego	470
Ryszard Orliński: Zastosowanie rachunku kosztów docelowych w szpitalach ...	478
Michał Poszwa: Zarządzanie kosztami podatkowymi w przedsiębiorstwie	487
Sabina Rokita: Rachunek kosztów działań i analiza wartości kosztów ogólnych jako metody alokacji kosztów pośrednich na projekty.....	496
Wanda Skoczylas: Pomiar dokonań w przedsiębiorstwach sieciowych handlu hurtowego i detalicznego pojazdami samochodowymi i naprawy pojazdów samochodowych	506
Magdalena Szydelko: Benchmarking we wspomaganiu monitoringu procesów na tle podejścia procesowego	519
Alfred Szydelko: Koszty stałe niewykorzystanych normalnych zdolności produkcyjnych jako kategoria zarządcza	529
Joanna Świerk: Koncepcja strategicznej karty wyników w zarządzaniu strategią rozwoju miasta Lublina	538
Piotr Urbanek: Problem agencji w warunkach zdecentralizowanego modelu zarządzania uczelnią publiczną.....	550
Paweł Warowny, Marcin Pielaszek: Analiza komparatywna wykorzystania różnych koncepcji rachunku kosztów w zarządzaniu.....	559
Marcin Wierzbiński: Determinanty konieczności wdrożenia rynku zdolności wytwórczych w energetyce	570
Beata Zaleska: Kalkulacja kosztu jednostkowego procedur medycznych w szpitalu X	582

Summaries

Anna Balicka: Benchmarking vs. competitiveness of an enterprise	30
Piotr Bednarek: Self-assessment of internal auditing in Poland: state of the art and further research perspectives	41
Renata Bładacz: Prerequisites for including environmental costs of SMEs in the era of sustainable development	51
Anna A. Białek-Jaworska, Renata Gabryelczyk: Critical analysis of the higher education costing in Poland.....	68
Halina Buk: Influence of subsidiaries performance on financial results of a consolidated group	76
Jolanta Chluska: Standard costing in decision-making processes of healthcare units	86
Halina Chłodnicka: Financial statement vs. measurement of performance results of an enterprise in the threat of actions continuation	101
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Performance measurement in insurance activity.....	113

Marlena Ciecchan-Kujawa: The advisory function of the external audit and its perspectives	124
Dorota Czerwińska-Kayzer: A proposition to linking financial liquidity with a return on sales ratio system.....	133
Michał Dyk: KPMG as an example of competence company.....	142
Izabela Emerling: Cost accounting and modern company management.....	153
Beata Iwasieczko: Business models and evaluation of the factors of their effectiveness	162
Elżbieta Janczyk-Strzała: Budgeting as a tool of costs management in non-public higher education institutions (HEIs) in view of the research results.....	172
Elżbieta Jaworska: Specificity of error management in an enterprise	182
Jacek Jaworski: Importance of information on costs in small enterprise management in managers' opinions.....	191
Magdalena Jaworzyńska: Linking business models with strategic management in health care organization.....	201
Marcin Jędrzejczyk: Profitability vs. productivity in the process of assessment of the company achievements	210
Ilona Kędzierska-Bujak: Balanced Scorecard as a tool supporting the communication and implementation of the company strategy.....	219
Bartosz Kołodziejczuk: Cost management by <i>hoshin kanri</i> method	229
Krzysztof Konstantyn: The conception of introduction of responsibility accounting in the centers responsible for revenues and profit in building construction enterprises.....	239
Zbigniew Korzeb: Reduction of personnel costs as an element of operating synergy in mergers and acquisitions of commercial banks.....	248
Mariola Kotłowska: Impact of statistical analysis of processes on the creation of corporate value	263
Robert Kowalak: Production performance indicators in management reports.....	272
Marcin Kowalewski: Performance measurement subordinated to lean management	281
Michał Kowalski, Agata Klaus-Rosińska: Infrastructure costs in the calculator of teaching costs of universities	294
Justyna Kujawska: Costs of unused resources in a hospital ward	303
Paweł Kuźdowicz: Recording model of cost and achievement accounting in an ERP system.....	314
Dorota Kuźdowicz: Planned cost accounting as a source of management information	323
Zbigniew Leszczyński: Value chain analysis as a tool for cost reduction in the process-based middle enterprise model.....	335
Agnieszka Lew: Planning and accounting projects costs.....	343
Grzegorz Lew: Logistics cost accounting in trade enterprises.....	353
Tomasz Lewandowski: Use of information for cost management in the automotive industry	363

Mariusz Lisowski: Data Envelopment Analysis (DEA) – a method for measuring efficiency	375
Małgorzata Macuda: Diagnosis-Related Groups in hospital's costs and results account.....	385
Teresa Martyniuk, Dagmara Gutowska: The use of lean accounting in performance management	400
Jarosław Mielcarek: Analysis of target costing relevant elements	416
Daria Moskwa-Bęczkowska: Process management and its usefulness to cost management of public university	430
Przemysław Mućko, Stanisław Hońko: Distinctive features of Balanced Scorecard in health care organizations	439
Andrzej Niemiec: The possibility of standardization of performance measurement on the example of measures used in the management of courier company	451
Maria Nieplowicz: The use of the Balanced Scorecard for the city on the example of the city of Hrubieszów	461
Edward Nowak: Cost at various stages of company operation.....	469
Piotr Oleksyk: Evaluation in activity of local government units	477
Ryszard Orliński: The use of target costing in hospitals.....	486
Michał Poszwa: Tax cost management in a company	495
Sabina Rokita: Activity based costing and the analysis of general costs value as methods of allocation of indirect costs on projects	505
Wanda Skoczylas: Performance measurement in network-centric companies of wholesale and retail trade of vehicles and automotive repair of motor vehicles .	518
Magdalena Szydelko: Benchmarking in supporting monitoring of processes against the background of the process approach	528
Alfred Szydelko: Fixed costs of unused normal capacity production as a category of management.....	537
Joanna Świerk: The Balanced Scorecard in the process of managing the development strategy of the city of Lublin	549
Piotr Urbanek: Agency problem in the decentralized model of management in a public university	558
Paweł Warowny, Marcin Pielaszek: Comparative analysis of the use of different cost accounting concepts in management.....	569
Marcin Wierzbiński: The determinants of introducing the capacity market in energy industry	581
Beata Zaleska: Calculation of the unit costs for medical procedures in X hospital (case study).....	591

Halina Buk

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

e-mail: halina.buk@ue.katowice.pl

WPLYW DOKONAŃ JEDNOSTEK ZALEŻNYCH NA WYNIKI FINANSOWE GRUPY KAPITAŁOWEJ

Streszczenie: Celem artykułu jest wskazanie istotnych czynników formalnych i merytorycznych dotyczących jednostek zależnych od jednostki dominującej, a wpływających na wyniki finansowe grupy kapitałowej. Kluczową kwestią pozostaje kwalifikacja jednostek zależnych objętych skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym oraz ustalenie wyników finansowych zdefiniowanej grupy kapitałowej. Istotnymi determinantami wyniku finansowego grupy kapitałowej są: dobór jednostek zależnych ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, obligatoryjna wycena według wartości godziwej aktywów i zobowiązań jednostek zależnych w dacie objęcia ich kontrolą przez jednostkę dominującą, dokonywane wyłączenia transakcji między jednostkami grupy kapitałowej.

Słowa kluczowe: grupa kapitałowa, jednostka zależna, wynik finansowy.

DOI: 10.15611/pn.2014.343.05

1. Wstęp

Rozwój grup kapitałowych w świecie i w Polsce powoduje coraz większe zapotrzebowanie na wiedzę z umiejętności oceny sytuacji finansowej takich złożonych organizmów. Problem ten dostrzeżono już prawie 30 lat temu w Stanach Zjednoczonych, wprowadzając obowiązek sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych przez grupy kapitałowe powiązane z regulowanymi rynkami papierów wartościowych. W kolejnych latach stosowne regulacje prawne w tym przedmiocie zaczęły wdrażać kolejne kraje, w tym Polska od 1995 r. Nie ma w tym obszarze regulacyjnym stabilności, zmieniają się stanowiska instytucji wiodących w tworzeniu standardów, w tym twórców zarówno amerykańskich standardów rachunkowości, jak i międzynarodowych standardów sprawozdawczości finansowej. Należy nadmienić, że skonsolidowane sprawozdania finansowe banków oraz skonsolidowane sprawozdania finansowe emitentów papierów wartościowych, na podstawie decyzji Unii Europejskiej, powinny być sporządzane zgodnie z MSSF [Rozporządzenie (WE) nr 1606/2002]¹.

---

¹ Na to rozporządzenie powołuje się art. 55 ust. 5 Ustawy o rachunkowości [Ustawa z 29 września 1994].

Kluczowymi kwestiami pozostają kwalifikacja jednostek zależnych objętych skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym oraz ustalenie wyników finansowych zdefiniowanej grupy kapitałowej. Celem niniejszego artykułu jest wskazanie istotnych czynników formalnych i merytorycznych dotyczących jednostek zależnych od jednostki dominującej, a wpływających na wyniki finansowe grupy kapitałowej. Stawia się następujące tezy:

1) jednostka dominująca ma pewną elastyczność w doborze jednostek zależnych ujmowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym,

2) obligatoryjna wycena według wartości godziwej aktywów i zobowiązań jednostek zależnych w dacie objęcia ich kontrolą przez jednostkę dominującą daje duże pole manewru dla wpływania na bieżące i przyszłe wyniki finansowe grupy kapitałowej,

3) fakultatywność wyłączeń transakcji między jednostkami grupy kapitałowej stwarza możliwości kreowania wyniku finansowego grupy kapitałowej.

Podstawową metodą badawczą do udowodnienia powyższych hipotez będzie krytyczna analiza literatury przedmiotu oraz obowiązujących regulacji prawnych w zakresie sprawozdawczości grup kapitałowych.

2. Kwalifikacja jednostki zależnej objętej skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym grupy kapitałowej

Kwalifikowanie jednostki zależnej różni się w polskich i międzynarodowych standardach rachunkowości. Polskie przepisy są zawężające w porównaniu z MSR/MSSF. Sprawia to, że nawet formalna kwestia, taka jak zakres podmiotowy grupy kapitałowej, może wpływać na obraz jej sytuacji finansowej. Podstawowym międzynarodowym standardem stosowanym od 2013 r. do sporządzania sprawozdania finansowego grupy kapitałowej jest MSSF 10 *Skonsolidowane sprawozdanie finansowe* [Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1254/2012].

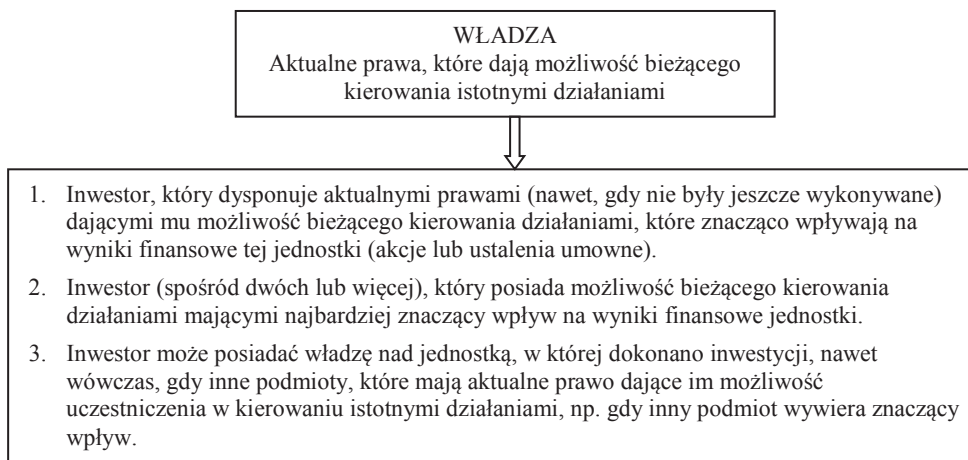
Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 39 u.r., przez jednostkę zależną rozumie się jednostkę będącą spółką handlową lub podmiotem utworzonym i działającym zgodnie z przepisami obcego prawa handlowego, kontrolowaną przez jednostkę dominującą. MSSF 10 nie uzależnia kwalifikowania jednostki zależnej od jej formy organizacyjno-prawnej. Oznacza to, że sprawozdaniem skonsolidowanym można by także objąć spółdzielnię czy spółkę cywilną.

Istotne różnice występują także w rozumieniu kontroli. W polskich regulacjach pozostano przy dość ogólnej definicji, że sprawowanie kontroli oznacza zdolność jednostki do kierowania polityką finansową i operacyjną innej jednostki, w celu osiągnięcia korzyści ekonomicznych z jej działalności. Za przykładowe przejawy sprawowania kontroli można przyjąć sytuacje wskazane w definicji jednostki dominującej (oznaczające np. kontrolę kapitałową, personalną).

W MSSF 10 rozumienie sprawowania kontroli jest bardzo rozwinięte, wymaga jakościowej oceny różnych relacji pomiędzy jednostką dominującą a jednostką

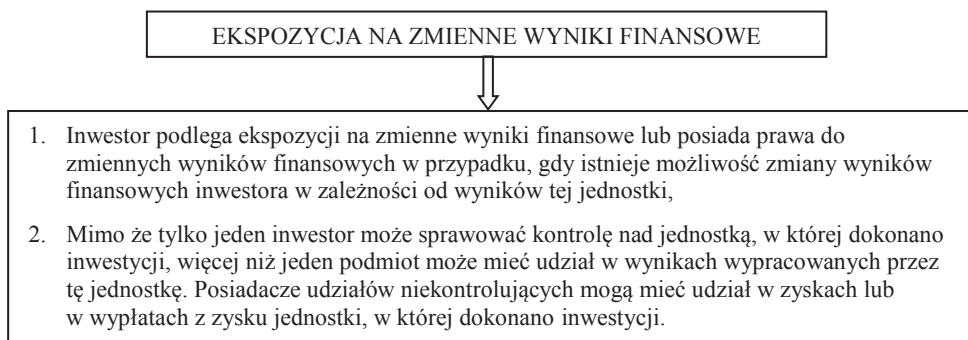
podporządkowaną. Inwestor, niezależnie od charakteru jego zaangażowania w danej jednostce, sprawuje kontrolę nad jednostką, w której dokonano inwestycji wtedy, gdy inwestor ten jednocześnie (MSSF 10 par. 7):

- a) sprawuje władzę nad jednostką, w której dokonano inwestycji (rys. 1),
- b) z tytułu swojego zaangażowania w jednostce, w której dokonano inwestycji, podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe lub posiada prawo do zmiennych wyników finansowych (rys. 2),
- c) posiada możliwość wykorzystania sprawowanej władzy nad jednostką, w której dokonano inwestycji, do wywierania wpływu na wysokość swoich wyników finansowych (rys. 3).

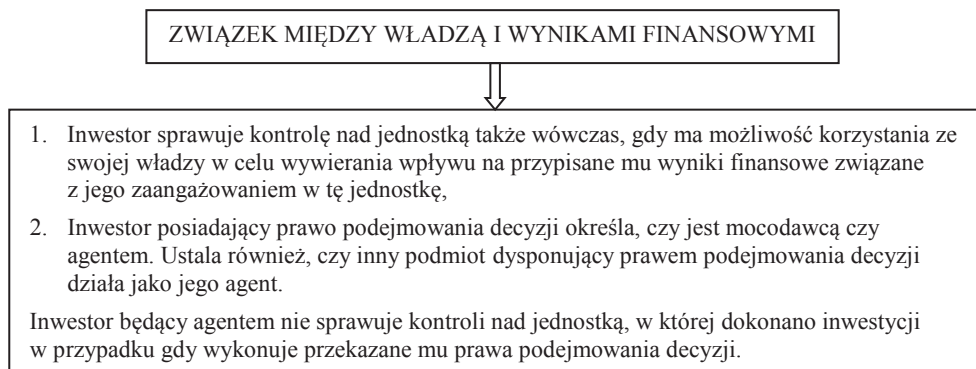
Rys. 1. Atrybuty władzy inwestora

Źródło: opracowanie własne na podstawie MSSF 10.

Rys. 2. Przejawy ekspozycji na zmienne wyniki finansowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie MSSF 10.

Rys. 3. Związek między władzą a kontrolą

Źródło: opracowanie własne na podstawie MSSF 10.

Z literalnego czytania wyjaśnień w MSSF można wnioskować, że należy brać pod uwagę bezpośrednie powiązania pomiędzy jednostkami grupy kapitałowej. Jednakże z definicji udziałów niekontrolujących (którą się w tym miejscu pomija) wynika, że przy określaniu jednostki zależnej można brać pod uwagę kapitał własny jednostki zależnej, który można przyporządkować bezpośrednio lub pośrednio.

Zwrócić należy także uwagę na to, że zarówno polskie, jak i międzynarodowe standardy rachunkowości dopuszczają możliwość nieujęcia jednostki zależnej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, o ile taki fakt nie wpłynie w sposób istotny na obraz sytuacji finansowej grupy kapitałowej. Przykładowo, KGHM Polska Miedź SA w oparciu o par. 8 MSR 8 *Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów* w ostatnich latach wyłączała z konsolidacji jednostki zależne „Mercus Software” Sp. z o.o. i TUV Cuprum.

Ujęcie wszystkich jednostek kontrolowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wydaje się pożądane, by wykazać większą siłę ekonomiczną grupy kapitałowej. Jednostka dominująca mogłaby jednak nie być zainteresowana ujęciem jednostki zależnej generującej straty netto, zwłaszcza gdy nie występują udziałowcy mniejszościowi. W takiej sytuacji strata jednostki zależnej pomniejsza wynik finansowy całej grupy kapitałowej.

3. Wpływ wyceny aktywów i zobowiązań jednostki zależnej w dacie objęcia kontroli na wynik finansowy grupy kapitałowej

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe grupy kapitałowej odzwierciedla najaktualniejszy stan wartości zasobów gospodarczych jednostek zależnych, gdyż ich aktywa i zobowiązania należy wycenić według wartości godziwej na dzień objęcia kontroli. Takie zasady obowiązują zarówno w polskich, jak i w międzynarodowych

standardach rachunkowości. Występuje dwoistość informacji o wartości zasobów jednostek zależnych, inna w jednostkowym sprawozdaniu finansowym (gdzie dominuje w zasadzie wycena historyczna) oraz inna w sprawozdaniu skonsolidowanym. Sprawa jest jeszcze bardziej złożona, gdy jednostką zależną jest podmiot zagraniczny, gdyż wówczas nakładają się jeszcze różnice kursowe z tytułu przeliczania pozycji sprawozdawczych w walutach obcych na walutę polską.

Tabela 1. Ujęcie różnicy konsolidacyjnej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym

Różnica konsolidacyjna	Według ustawy o rachunkowości	Według MSSF 10
$CP_{JZ} > WGAN_{JZ/UJD}$	Ujęcie w aktywach niematerialnych jako „wartość firmy jednostek zależnych” oraz systematyczne amortyzowanie przez lat 5 (w uzasadnionych przypadkach przez lat 20)	Ujęcie w aktywach niematerialnych jako „wartość firmy” oraz ewentualne odpisywanie z tytułu utraty wartości (na podstawie testu)
$CP_{JZ} < WGAN_{JZ/UJD}$	1) Ujęcie w pasywach w grupie rozliczeń międzyokresowych jako „Ujemna wartość firmy jednostek zależnych” do wysokości aktywów trwałych (za wyjątkiem długoterminowych aktywów finansowych notowanych na regulowanych rynkach) oraz systematyczne jej odpisywanie na wynik finansowy grupy kapitałowej (przez okres średniej ekonomicznej żywotności aktywów trwałych amortyzowanych)	Uznanie jako zysk z okazjonalnego nabycia i ujęcie w wyniku finansowym grupy kapitałowej w dacie objęcia kontroli
	2) Część ujemnej wartości firmy przewyższającej wartość wymienioną w pkt 1 odpisanie na wynik finansowy grupy kapitałowej w dacie objęcia kontroli	

CP_{JZ} – cena przejęcia jednostki zależnej przez jednostkę dominującą; $WGAN_{JZ/UJD}$ – wartość godziwa aktywów netto jednostki zależnej odpowiadająca posiadanym udziałom przez jednostkę dominującą.

Źródło: opracowanie własne.

W wyniku porównania ceny przejęcia jednostki zależnej z wartością godziwą aktywów netto z reguły powstaje różnica (tzw. różnica konsolidacyjna), która jest ujęta w wyniku finansowym grupy kapitałowej, *in plus* lub *in minus*. W zależności od stosowanych standardów rachunkowości, inaczej w czasie rozlicza się powstałą różnicę (por. tab. 1). Według polskich przepisów dodatnia wartość firmy ostatecznie obniży wyniki finansowy grupy kapitałowej, a według MSSF 10 niekoniecznie. Ujemna wartość firmy (zysk z okazjonalnego nabycia) zawsze wpłynie *in plus* na wynik finansowy grupy kapitałowej, tylko że według polskich przepisów w określo-

nym czasie (zwykle kilku lat), a według MSSF jednorazowo. Powyższe rozwiązania sprawiają, że jednostka dominująca zainteresowana odpowiednią wyceną aktywów i zobowiązań jednostki zależnej może to wykorzystywać jako ważny materialny instrument kreatywnej rachunkowości. Zaznacza się przy tym, że można ująć nowe składniki aktywów czy zobowiązań, które dotychczas nie były ujawnione w bilansie jednostki zależnej.

Nie ma jednoznacznych metod wiarygodnej wyceny wartości godziwej aktywów i zobowiązań. Nie rozwiązuje też tego problemu wdrożony od 2013 r. MSSF 13 *Wycena wartości godziwej*. Problemy wyceny wartości godziwej aktywów netto jednostek zależnych (przejmowanych) wynikają z następujących powodów [Cieciura 2012, s. 30]:

- naczelną zasadą wyceny powinna być zasada istotności, a więc w kontekście tej zasady należy rozpatrywać kosztowne procedury wyceny,
- sposoby szacowania wartości godziwej wymagają subiektywnych ocen i wyborów,
- niektóre wyceniane składniki majątku występują w obrocie gospodarczym sporadycznie,
- wartość godziwa konkretnych składników może być wyższa lub niższa od ich wartości księgowej.

Skutki przeliczenia do wartości godziwych aktywów i zobowiązań jednostki zależnej na dzień objęcia kontroli nie podlegają zaliczeniu do kapitałów własnych w części należnej podmiotowi nadrzędnemu i jej udziałowcom. Zgodnie z zasadami konsolidacji metodą pełną, wszelkie kapitały własne jednostki zależnej, w jakie została ona wyposażona przez swoich udziałowców i jakie wypracowała do dnia objęcia kontroli przez jednostkę dominującą, nie podlegają zaliczeniu do skonsolidowanych kapitałów własnych grupy kapitałowej [Ignatowski 2013, s. 90].

4. Wyłączenia transakcji między jednostkami grupy kapitałowej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentuje aktywa, zobowiązania, kapitał własny, przychody, koszty i przepływy pieniężne jednostki dominującej i jej jednostek zależnych w taki sposób, jakby należały one do pojedynczej jednostki. Oznacza to, że wszelkie transakcje dokonywane pomiędzy jednostkami grupy kapitałowej nie powinny być ujawniane w sprawozdaniu skonsolidowanym. W tej kwestii standardy międzynarodowe są bardziej rygorystyczne aniżeli polskie przepisy. Zgodnie z par. B86 MSSF 10 wyłącza się w całości aktywa i zobowiązania, kapitał własny, przychody, koszty i przepływy pieniężne grupy kapitałowej odnoszące się do transakcji między jednostkami tej grupy kapitałowej (zyski i straty na transakcjach wewnątrz tej grupy, które są ujęte jako aktywa takie jak zapasy i środki trwałe, wyłącza się w całości). Ważną jest także wskazówka, że straty na transakcjach wewnątrz grupy mogą oznaczać utratę wartości, która wymaga ujęcia w skonsolidowanym sprawo-

zdaniu finansowym. Przejawia się w tym podejściu ostrożnościowe do prezentacji sprawozdania finansowego grupy kapitałowej.

Najczęściej wyłączeniu podlegają nierozliczone do dnia bilansowego rozrachunki pomiędzy jednostkami grupy kapitałowej. Mogą one obejmować wzajemne należności i zobowiązania z tytułu dostaw i usług, jak też z innych tytułów, w tym także spowodowanych niewniesieniem wkładów przez udziałowców, należności wekslowe, zaliczki i pożyczki, rozrachunki z tytułu przyznanych dywidend [Gabruśewicz, Remlein 2011, s. 259].

W tej kwestii polskie przepisy są bardziej liberalne, gdyż dopuszczają fakultatywność wyłączeń transakcji wewnątrzgrupowych, o ile nie ma to istotnego wpływu na jasne i rzetelne przedstawienie sytuacji finansowej grupy kapitałowej. Przepisy nie dookreślają jednak, jak należy rozumieć tę istotność, dając tym samym jednostce dominującej pewną elastyczność w ujmowaniu takich transakcji w sprawozdaniu skonsolidowanym.

W przypadku występowania wewnątrzgrupowych transakcji o znaczących wartościach, może występować dużo różniący się obraz sytuacji finansowej jednej z jednostek grupy kapitałowej, aniżeli prezentuje to skonsolidowane sprawozdanie finansowe. Przykładowo, przyjęcie wkładu niepieniężnego przez spółkę A jako pokrycie jej udziałów przez spółkę B będzie wskazywało na wzrost aktywów w sprawozdaniu jednostkowym spółki A. Natomiast w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym obejmującym spółki A i B wartość objętego wkładu niepieniężnego powinna być wyeliminowana, gdyż jest to transakcja wewnątrzgrupowa.

5. Zakończenie

Ujawnienie w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym osiągnięć jednostek zależnych wprawdzie jest regulowane przez standardy rachunkowości, jednakże w wielu obszarach merytorycznych te wymogi są dość elastyczne. Najwięcej wątpliwości budzi poprawność wyceny aktywów i zobowiązań jednostek zależnych w dacie objęcia ich kontrolą przez jednostkę dominującą. Po pierwsze, jest bardzo dużo subiektywizmu w zastosowaniu odpowiednich metod wyceny składników gospodarczych. Po drugie, ta wycena determinuje powstanie różnicy konsolidacyjnej, która albo jest ujawniona jako pozycja aktywów (wartość firmy), albo wpłynie od razu lub stopniowo na wyniki finansowe grupy kapitałowej. Stwarza to duże pole do manipulacji. Zatem na wynik finansowy grupy mogą wpływać „księgowe”, a nie realne osiągnięcia jednostek zależnych. Realne osiągnięcia jednostek zależnych są ujęte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym dopiero od dnia osiągnięcia kontroli. Aczkolwiek i po tym okresie potencjalnie można nie ujawniać ujemnych wyników finansowych jednostek zależnych, powołując się na małą istotność takich jednostek we wpływaniu na sytuację finansową grupy kapitałowej.

Literatura

- Cieciura M., 2012, *Rozliczanie wartości firmy w świetle międzynarodowych standardów rachunkowości*, CeDeWu, Warszawa.
- Gabrusewicz W., Remlein M., 2011, *Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa jednostkowe i skonsolidowane*, PWE, Warszawa.
- Ignatowski R., 2013, *Konsolidacja sprawozdań finansowych. Koncepcje. Regulacje polskie i MSSF. Zastosowania praktyczne*, T. II: *Regulacje MSSF*, ODDK, Gdańsk.
- Rozporządzenie (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości, Dz.Urz. WE L243 z 11.09.2002.
- Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1254/2012 z dnia 11 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 10, Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 11, Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 12, Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 27 (z 2011 r.) oraz Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 28 (z 2011 r.), Dz.Urz. UE L360/1 z 29.12.2012.
- Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości, t.j. Dz.U. 2013, 330.

INFLUENCE OF SUBSIDIARIES PERFORMANCE ON FINANCIAL RESULTS OF A CONSOLIDATED GROUP

Summary: The aim of the article is presenting important formal and merit determinants due to subsidiaries that are controlled by another entity, which influence the financial results of a capital group. A key problem is the qualification of subsidiaries combined by a consolidated financial statement. Another problem is a very subjective valuation of assets and liabilities of subsidiaries at the acquisition date. This valuation influences the goodwill acquired in the business combination or a gain from a bargain purchase. The parent cannot disclose the subsidiary in a consolidated financial statement, which is loss, to argue that this entity is not veritable for a group.

Keywords: consolidated group, subsidiary, performance, goodwill.